14.11.2022

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnalle

Arenen lausunto laiksi valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksesta vuosina 2024–2030

- Lain tavoite julkisten ja yksityisten TKI-menojen kasvattamisesta on äärimmäisen kannatettava ja välttämätön Suomen kilpailukyvyn kannalta.
- Valittu malli on paras parlamentaarisen TKI-työryhmän loppuraportissa esitetyistä julkisen TKI-rahoituksen turvaavista malleista. Monivuotisen suunnitelma on Arenen näkemyksen perusteella järkevä tapa saada rahoituksen kohdentamiselle ylivaalikautista vakautta.
- Tavoitteeseen pääsyä tulee tarkastella paitsi rahoituksen tason myös ja ennen kaikkea lisärahoituksen vaikuttavuuden kautta.
- Erityisesti julkisen euron – olipa se menetettyä verotuloa tai suoraa rahoitusta – kohdentamisen vaikuttavuus on äärimmäisen tärkeää.
- Suomen hiipuva talouskasvu edellyttää juuri nyt tutkimus- ja kehittämispotentiaalin käyttöönottoa. Tuottavuuden kasvu edellyttää erityisesti jo olemassa olevan teknologian ja tutkimustiedon käyttöönottoa systemaattisesti, kattavasti, käytännönläheisesti sekä palveluhenkisesti.
- Ammattikorkeakoulujen perusrahoituksesta 13 prosenttia on kohdennettu TKI-toiminnan perusteella. Suurin osa ammattikorkeakouluista joutuu käyttämään tuota rahoitusosuutta tutkintokoulutukseen, kun tutkinnon hinta on tippunut reaalisesti lähes 20 000 eurolla kymmenen vuoden aikana. Ilman riittävää perusrahoitusta eivät ammattikorkeakoulut kykene vivuttamaan TKI-investointeja yrityksiltä ja kansainvälisistä rahoituslähteistä.
- Ammattikorkeakoulujen ainutlaatuinen tehtävä TKI-järjestelmässä on monipuolisuus, verkostomaisuus ja soveltava tutkimus, jossa tutkittua tietoa ei vaan tarjota käyttöön vaan se käytetään kehittämis- ja innovaatiotoiminnan avulla yhdessä kumppaneiden kanssa, jolloin tiedon vaikuttavuus moninkertaistuu. Samalla vivuttuu lisärahoitus järjestelmäämme.
- TKI-rahoituksen vaikuttavuus on vahvasti sidoksissa väestön koulutustason nostoon ja väestökehitykseen. Jotta TKI-investoinnit tuottavat parhaalla mahdollisella tavalla, edellyttävät ne rinnalle riittäviä investointeja myös korkeakoulutukseen ja koulutusperäiseen maahanmuuttoon.

Arene kannattaa hallituksen esitystä tavoitteesta ja aikataulusta. Esitetty malli on paras parlamentaarisen TKI-työryhmän loppuraportissa esitetyistä julkisen TKI-rahoituksen turvaavista malleista. Esitetty malli takaa julkisen TKI-rahoituksen kasvavalle kehitysuralle tämän vuosikymmenen loppuun asti ja siten kannustaa yrityksiä, korkeakouluja ja tutkimuslaitoksia investoimaan tutkimus- ja kehittämistoimintaan pitkäjänteisesti, kun rahoituksen taso on ennakoitavissa.

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto
Arene ry
www.arene.fi

T&k-toimintaa koskeva monivuotinen suunnitelma

Osana rahoituslakia säädetään tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksen käyttöä koskevasta monivuotisesta suunnitelmasta. Suunnitelma olisi voimassa kahdeksan vuotta ja kukin valtioneuvosto hyväksyy suunnitelman kerran vaalikaudessa. Arene pitää tärkeänä, että suunnitelma tuo TKI-rahoituksen kohdentamiseen lisää ennakoitavuutta ja vakautta. Toisaalta on selvää, että jokainen hallitus haluaa jättää kädenjälkensä rahoituksen allokointiin. Tärkeää onkin, että rahoituksen isoista linjoista pidetään kiinni myös yli hallituskausien ja kahdeksanvuotisen suunnitelmakauden.

Esityksen mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö ja työ- ja elinkeinoministeriö valmistelevat yhdessä suunnitelman osallistaen sidosryhmiä valmisteluun. Arene korostaa, että yhteistyön syventäminen ministeriöiden välillä on tarpeen, sillä nykyiset TKI-rahoitusinstrumentit ovat vahvasti siiloutuneet ministeriön tehtäväjaon mukaisesti. Arene katsoo, että yhteisessä valmistelutyössä on myös tarkasteltava rahoituksen nykyistä jakautumista suhteessa tavoitteisiin ja Suomen hyvinvoinnin edellytysten luomiseen. Julkisen TKI-rahoituksen tulisi tukea nykyistä enemmän soveltavaa tutkimusta sekä korkeakoulujen ja työelämän välistä yhteistyötä.

Ammattikorkeakoulujen kyvykkyys toteuttaa TKI-tehtävää

Suomen korkeakoulujärjestelmää on kehitetty lähtökohtaisesti duaalisena. Tavoitteena on ollut luoda kaksi eri pilaria, jotka tuottavat omaleimaista osaamista ja uutta tietoa koulutuksen, tutkimuksen, kehittämis- ja innovaatiotyön sekä jatkuvaa oppimista tukevien palveluiden kautta. Suomalaisten korkeakoulujen on ennen kaikkea pärjättävä kansainvälisessä kilpailussa. Tämä on mahdollista vain, jos koko korkeakoulusektorilla on käytössä kansainvälisesti kilpailukykyiset taloudelliset ja toiminnalliset edellytykset.

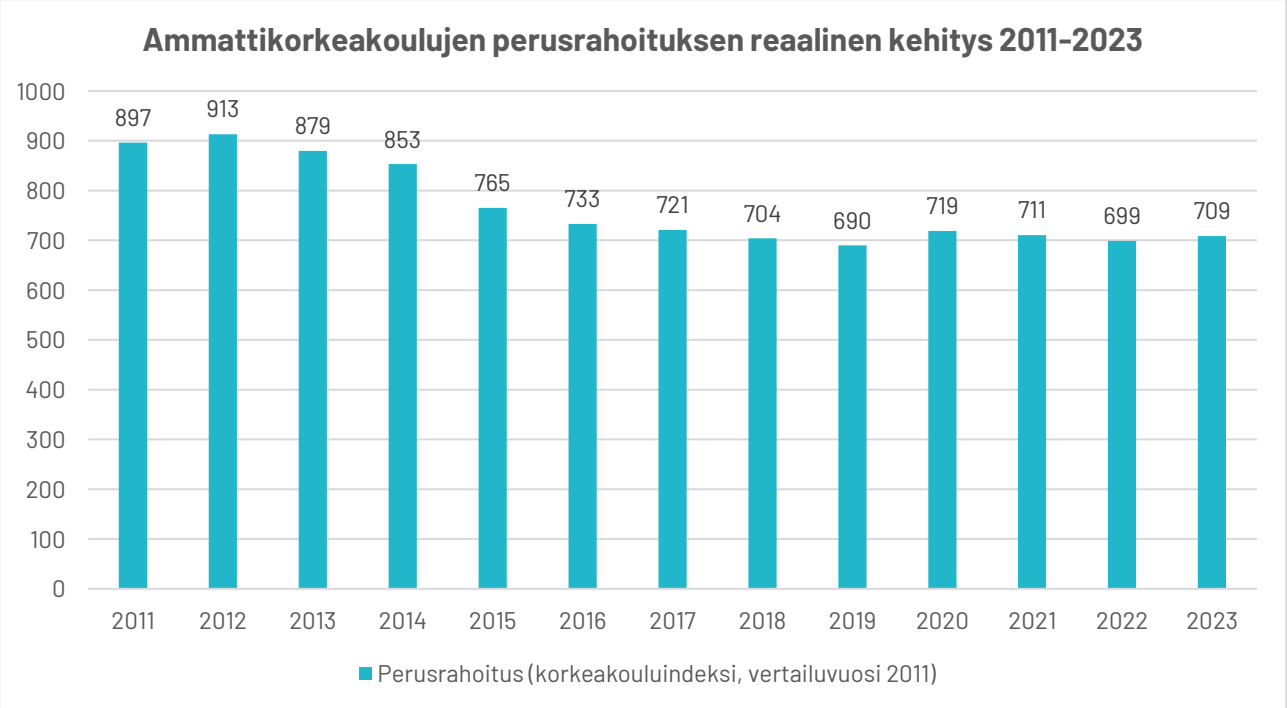

Lähde: Vipunen, valtion talousarvioesitykset.

Työelämä tarvitsee sen ilmiöiden ja asiantuntijoiden intresseistä lähtevää tutkimusta ja kehittämistä. Ammattikorkeakouluilla on valtava potentiaali tieteen ja toimijuuden yhdistäjänä.

Ammattikorkeakouluilla on ollut lakisääteinen TKI-tehtävä 20 vuotta, ja tehtävää on jatkuvasti laajennettu. Korkeakoulut ovat tehneet ja tekevät merkittäviä strategisia valintoja nostaakseen kyvykkyyttään palvella työelämää, kehittääkseen koulutustaan sekä hankkiakseen ulkopuolista TKI-rahoitusta.

Ammattikorkeakoulujen TKI-toiminnan rahoitus on kaikesta huolimatta edelleen vähäistä. Ammattikorkeakoulujen perusrahoitus ei mahdollista TKI-toiminnan suunnitelmallista laajentamista eikä merkittävää yksityisen rahoituksen osuuden nostamista. Ammattikorkeakoulujen perusrahoituksesta 13 prosenttia on kohdennettu TKI-toiminnan perusteella. Suurin osa ammattikorkeakouluista joutuu käyttämään tuota rahoitusosuutta tutkintokoulutukseen.

Nykyisellä rahoituksella ammattikorkeakoulut eivät pysty toteuttamaan lakisääteistä tehtäväänsä palvella alueitaan. Omaleimainen tutkimus- ja kehittämistyö on perusta myös koulutuksen kehittämiselle ja kyvylle tuottaa edelläkävijämäistä osaamista työmarkkinoille. TKI-työ on edellytys myös sille, että ammattikorkeakoulujen tarjoamat jatkuvan oppimisen tuotteet toimivat niille annetussa roolissa työelämän kehittäjinä.

TKI-toiminnan tulokset on saatava tehokkaammin koko yhteiskunnan käyttöön. Tavoite on mahdollista saavuttaa kehittämällä avoimia toimintamalleja sekä parantamalla tulosten jatkohyödynnettävyyttä myös kaupallisesta näkökulmasta. Työ- ja elinkeinoministeriön on varmistettava koko Suomen elinvoima rahoituksella, mikä tukee yritysten ja julkisten tutkimusorganisaatioiden yhteistyötä. Suomeen on luotava uskottavat rahoituskanavat verkostomaiselle TKI-toiminnalle, mikä tukee aidosti myös pienten ja keskisuurten yritysten kehittämis- ja innovaatiotoimintaa sekä julkisen sektorin tuottavuuden parantamista. Näin osaaminen kumuloituu alueilla ja toimialoilla.

Ammattikorkeakoulut saavat suurimman osan ulkoisesta rahoituksestaan EU:n rakennerahastoista. Keskeiset kansalliset rahoittajat, kuten Business Finland sekä Suomen Akatemia, eivät rahoita korkeakoulujen ja työelämän yhteistä kehittämistyötä ja TKI-toimintaa, mikä tähtää olemassa olevien teknologioiden ja tutkimustulosten käyttöönottoon ja hyödyntämiseen. Ammattikorkeakoulut menettävät näiden edellytysten puuttuessa tällä hetkellä mahdollisuuksia hankkia kansainvälistä tutkimusrahoitusta sekä solmia kansainvälisiä kumppanuuksia ja yhteistyösopimuksia.

Meidän on myös uskallettava katsoa rohkeasti uudelleen TKI-järjestelmämme peruspilareita. Yksi hyvä esimerkki kehitystyön sokeasta pisteestä on tohtorikoulutus, jonka kehittämistä koskevia tavoitteita ei saavuteta. Tohtorikoulutusta on jo muutama vuosikymmen kehitetty, jotta työelämä saisi tarvitsemaansa korkeaa osaamista. Suomalainen työelämä tarvitsee jatkuvasti enemmän työelämälähtöistä tutkimusta. Tohtorintutkinnon suorittaminen työn ohessa olisi useammalle mahdollista, jos väitöskirjantavoitteet, ohjaus ja siihen liittyvät opinnot määrittyisivät enemmän opiskelijan omasta työstä ja tutkimuskohteesta käsin eivätkä sitä ohjaisi vain akateeminen meritoituminen ja julkaisut. Yliopistoissa tohtoritutkintoon tehtävien artikkeleiden vaatimustaso myös pitkittää tutkintojen suorittamista tällä hetkellä merkittävästi. Vain ammattikorkeakoulujen strateginen ykköstavoite on olla työelämäkorkeakoulu, ja tutkintojen tavoitteet sekä TKI-työ tapahtuvat ennen kaikkea työelämän tarpeiden

ehdoilla. Vain siellä ovat näin orientoituneet tutkijat, ja toiminnan kannusteet ohjaavat työelämän kehittämiseen ja hyödyksi olemiseen. Näitä ongelmia monet Euroopan maat ovat jo kymmenen vuotta ratkaisseet antamalla ammattikorkeakouluille tohtoritutkinto-oikeudet ja laajentaneet niiden soveltavan tutkimuksen asemaa.

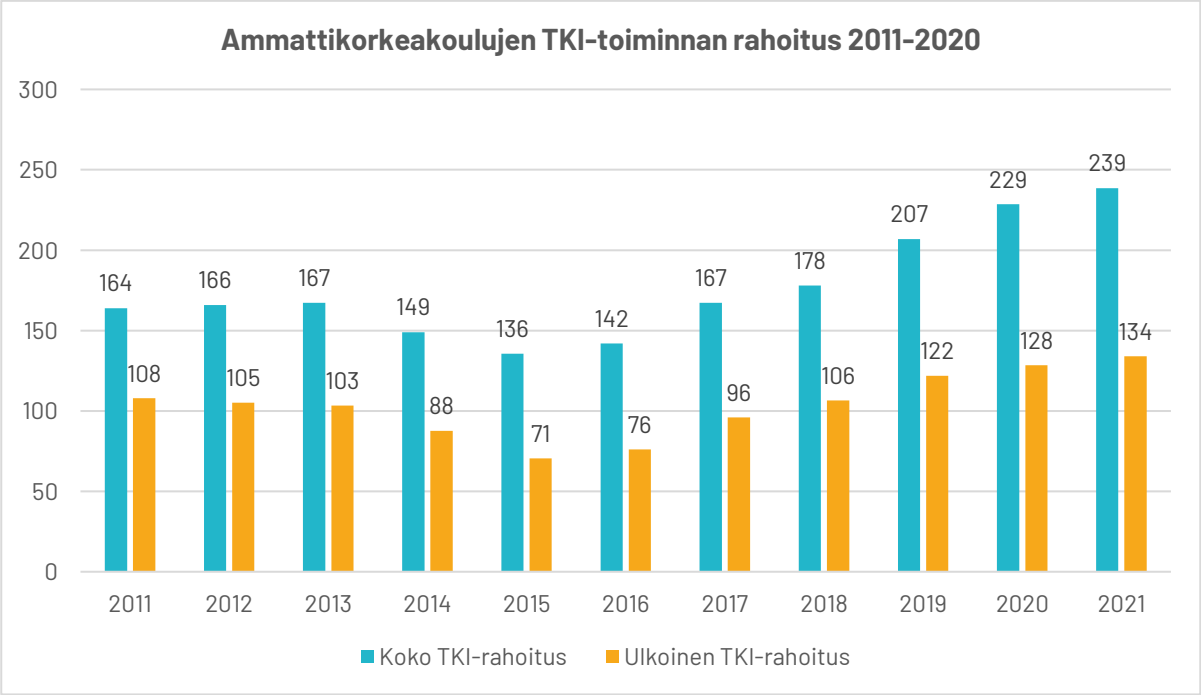

Lähde: Vipunen

Ammattikorkeakoulujen TKI-kädenjälki kasvaa ja se kasvattaa muiden TKI-kädenjälkeä

Ammattikorkeakoulujen TKI-työ on perusluonteeltaan yritys- ja muuta rahoitusta vivuttavaa työtä. Ammattikorkeakoulujen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotyön TKI-rahoituksen puute nähdään suomalaisessa yhteiskunnassa useallakin tavalla. Perusrahoituksen puuttuminen ammattikorkeakoulujen TKI-työltä tarkoittaa, että ilman tukea jää nyt suuri osa suomalaisista yrityksistä eli pienet, keskisuuret ja mikroyritykset, joille juuri ammattikorkeakoulut ovat keskeisin kumppani. 93 prosenttia Suomen yrityksistä on alle 10 henkeä työllistäviä mikroyrityksiä. TEM:n kyselyn mukaan 70 % TKI-toimintaa tekevistä pk-yrityksistä tekee yhteistyötä juuri ammattikorkeakoulujen kanssa. Tässä on valtava potentiaali juuri pk-yritysten TKI-intensiteetin vahvistamiseen.

Pieniä yrityksiä voitaisiin tukea tehokkaimmin rakentamalla monipuolisia ja asiakaslähtöisiä julkisia tutkimus- ja kehittämisalustoja ja palveluja. Sen sijaan rahoitus suuntautuu nyt pääsääntöisesti siilomaisesti joko suoraan yrityksille tai tutkijoiden kiinnostukseen perustuvaan tutkimukseen. Tämä ei ole tehokasta julkisen rahoituksen käyttöä.

Ongelma tunnistetaan myös kansallisissa ja kansainvälisissä arvioinneissa, jossa havaitaan suomalaisessa TKI-rahoituksessa aukko juuri sellaisessa verkostomaisessa, työelämäläheisessä innovaatiotyössä, mikä on ammattikorkeakoulujen vahvuus.

Suomen hiipuva kasvu edellyttää juuri nyt kasvun potentiaalin käyttöönottoa. Tuottavuuden kasvu edellyttää erityisesti jo olemassa olevan teknologian ja tutkimustiedon käyttöönottoa systemaattisesti, kattavasti, käytännönläheisesti sekä palveluhenkisesti. Tähän Suomessa pystyvät ainoastaan ammattikorkeakoulut. Tähän työhön ne tarvitsevat kuitenkin pysyvää infrastruktuuria, jolla moninainen yrityskenttä löytää tarvitsemansa avun, teknologian, laboratoriot ja osaamisen. Tällä tavoin osaaminen kumuloituu julkiseen organisaatioon, ja on näin levitettävissä takaisin uudelleen satojen tuhansien opiskelijoiden ja yritysten sekä julkisen sektorin palveluun.

Business Finlandin ja Suomen Akatemian rahoitusperusteita tulee muuttaa tukemaan verkostomaista TKI-toimintaa ja huippulaatuista soveltavaa tutkimusta sekä rahoittamaan tehokkaasti ja monipuolisesti toimivia tutkimusinfrastruktuureja.

Suomen Akatemian rahoituksen painopistettä taas tulee siirtää Strategisen tutkimuksen neuvoston alaisuuteen. Toinen vaihtoehto on kasvattaa soveltavaan tutkimukseen kohdennettujen rahoitushakujen määrää.

Business Finlandin rahoituksia kohdennetaan nykyistä enemmän tutkimushankkeisiin, joissa edellytetään yritysten sekä korkeakoulujen tai tutkimuslaitosten yhteistyötä. BF:n rahoituksissa ei tulisi edellyttää nykyisissä määrin niin yritysten ja tutkimuslaitosten yhteistyötä nimenomaan vientitavoitteen kautta. Innovaatiosetelien käyttöä tulee laajentaa ja kehittää vastinparina yrityksille kehitettävälle verokannustimelle. Innovaatioseteleillä voidaan tukea yritysten ja korkeakoulujen yhteistyötä vaikuttavuuden parantamiseksi.

- Luodaan erilaisia seteleitä, jossa osassa ei ole omavastuuta (10 000 €) sekä 50–50 seteli, jossa yrityksen tulee käyttää vähintään yhtä suuri omarahoitusosuus TKI-hankintaan. Näiden lisäksi arvoltaan suurempi seteli, joka mahdollistaa jatkokehittämisen. Palvelun tarjoajana voisivat toimia vain nimetyt korkeakoulut ja tutkimuslaitokset. Vain julkiset TKI-organisaatiot toimivat kansallisena muistina ja jatkuvuuden varmistajana tiedon ja osaamisen käytölle.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalle tulee luoda myös uusi ammattikorkeakoulujen ja hyvinvointialueiden yhteistä TKI-toimintaa tukeva rahoitusinstrumentti, jonka tavoitteena on kehittää asiakaslähtöistä palvelutoimintaa, tehostaa sote- ja pelastusalan toimintamalleja, digitalisaatiota, robotisaatiota ja kierotalousosaamista. Nykyiset rahoitusinstrumentit kohdentuvat lähes täysin yliopistollisen tutkimukseen, jolloin hoiva- ja kuntoutusalan kehittämistyö on jäänyt puolitiehen. Kuitenkin näiden alojen kehittäminen on ensisijaisen tärkeää, jos haluamme parantaa tehokkuutta hyvinvointialueiden toiminnassa.

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry

Mervi Vidgrén	Ida Mielityinen
puheenjohtaja	toiminnanjohtaja

Lisätietoja:
Erityisasiantuntija Samuli Maxenius
samuli.maxenius@arene.fi, +358 406 501 006